

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibieli (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSA Barbara Białecka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2013 r. w Szczecinie

sprawy S. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o podjęcie wypłaty emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 4 lipca 2012 r. sygn. akt VII U 2308/11

- zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i wznawia wypłatę emerytury ubezpieczonej S. M. od dnia 1 października 2011r.,
- zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz ubezpieczonej kwotę 30 zł (trzydziestu złotych) tytułem zwrotu opłaty od apelacji.

Sygn. akt III AUa 810/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 października 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z urzędu wstrzymał wypłatę emerytury S. M. od dnia 1 października 2011 roku, z uwagi na fakt, iż ubezpieczona kontynuuje zatrudnienie. Nadmieniono przy tym, iż w celu podjęcia wypłaty emerytury, S. M. powinna przedłożyć świadectwo pracy lub zaświadczenie potwierdzające fakt rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego praca ta była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Z decyzją powyższą nie zgodziła się ubezpieczona, która w odwołaniu z dnia 20 listopada 2011 roku wniosła o uchylenie zaskarżonej decyzji ewentualnie o jej zmianę i przyznanie prawa do wypłaty ustalonego świadczenia emerytalnego.

Skarżąca podniosła, iż zaskarżona decyzja jest sprzeczna z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawa i pozbawia ubezpieczoną nabytych praw do zaopatrzenia emerytalnego, pozbawiając ją możliwości dalszej pracy i zarobkowania.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, z argumentacją jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Celem wykazania zasadności obranego stanowiska Zakład Ubezpieczeń Społecznych dodatkowo przytoczył uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 lutego 2006 roku, sygn. akt SK 45/04.

Wyrokiem z dnia 4 lipca 2012 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd I Instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych.

S. M. urodziła się (...) roku. Od dnia 1 stycznia 1983 roku i nadal, w tym także po dniu 1 października 2011 roku jest ona nieprzerwanie zatrudniona na podstawie umowy o pracę w (...) w S., na stanowisku logopedy.

W sierpniu 2007 roku ubezpieczona złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w S. wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury. Decyzją z dnia 13 września 2007 roku organ rentowy przyznał jej prawo do tego świadczenia od dnia 1 sierpnia 2007 roku, tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku. Jednocześnie organ rentowy zawiesił wypłatę świadczenia, ponieważ wnioskodawczyni kontynuowała zatrudnienie bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Wypłata zawieszona świadczenia została wznowiona od 1 października 2010 roku.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie okazało się nieuzasadnione i podlegało oddaleniu. Sąd wskazał, że okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy były bezsporne. Prawo do emerytury ubezpieczona nabyła z dniem 1 sierpnia 2007 roku, kiedy to (tak samo jako obecnie) była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w (...) w S.. Faktem też jest, iż po dniu 1 października 2011 roku ubezpieczona kontynuuje zatrudnienie, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Sąd pierwszej instancji po przytoczeniu treści art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że w odniesieniu do osób, które pozostając w zatrudnieniu nabyły prawo do emerytury w 2011 roku, organ rentowy w ogóle nie podejmuje wypłaty świadczenia, jeżeli nie nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy. Jednakże, po rozwiązaniu umowy o pracę, osoby te mogą zatrudnić się ponownie u tego samego lub innego pracodawcy i wówczas emerytura będzie im wypłacana (ustaną przesłanki do jej zawieszenia). Osoby zaś, którym prawo do emerytury przyznano przed dniem 1 stycznia 2011 roku i które nadal pracują na podstawie tej samej umowy o pracę u tego samego pracodawcy, u którego pracowały bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, mogły mieć wypłacane świadczenie emerytalne tylko do końca września 2011 roku (wobec nich wejście w życie art. 103a ustawy emerytalnej zostało bowiem niejako odroczone, na mocy art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw). Natomiast od dnia 1 października 2011 roku, także i wobec tych emerytów znajduje zastosowanie nowy przepis art. 103a, stanowiący podstawę wstrzymania wypłaty emerytury. Nie budzi przy tym wątpliwości, że także i w stosunku do tej grupy emerytów wypłata emerytury zostanie podjęta w sytuacji, w której rozwiążą oni dotychczasowy stosunek pracy, po czym zawrą (lub nie) nową umowę o pracę – z tym samym lub innym pracodawcą – kontynuując tym samym działalność zarobkową.

W ocenie Sądu wykładnia omawianego przepisu jest jasna i nie budzi wątpliwości. Ustawodawca jednoznacznie wskazał okoliczności faktyczne, których wystąpienie spowoduje zawieszenie emerytury. Nadto, odnosząc się do zarzutu ubezpieczonej, dotyczącego dyskryminacji pewnych grup zawodowych, podkreślić należy, iż ustawodawca nie przewidział żadnych wyjątków od ogólnej zasady niemożności nieprzerwanego kontynuowania zatrudnienia u tego samego pracodawcy przed i po nabyciu uprawnień emerytalnych.

Sąd Okręgowy wskazał, że regulacja analogiczna do mającego obecnie zastosowanie przepisu art. 103a ustawy emerytalnej funkcjonowała już w polskim systemie prawnym w okresie od dnia 1 lipca 2000 roku do dnia 7 stycznia 2009 roku i obowiązujący w tym czasie przepis art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej uzależniał nabycie prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy łączącego beneficjenta z pracodawcą, na rzecz którego świadczył on pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Przepis ten stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Przepis ten został z dniem 8 stycznia 2009 roku uchylony przez ustawę z dnia 21 listopada 2008 roku o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507), ale brzmiał on identycznie jak obecna norma art. 103a ustawy emerytalnej. Konstytucyjność takiej regulacji (funkcjonującej wówczas jako art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej), wprowadzającej wymóg rozwiązania stosunku pracy, została poddana analizie Trybunału Konstytucyjnego, który w wyroku z dnia 7 lutego 2006 roku, w sprawie o sygn. akt SK 45/04, orzekł, że art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej jest zgodny z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 i art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 30, art. 65 ust. 1, art. 70 ust. 5 i art. 73 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny podkreślił wówczas, że celem wprowadzonego przepisu jest tworzenie nowych miejsc pracy, zachęcenie do rozwiązywania umów o pracę przez osoby które osiągnęły wiek emerytalny. Sąd Okręgowy zaprezentował obszernie argumentację prawną ww. wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Sąd pierwszej instancji wskazał również, że 12 maja 2011 roku wpłynął do Trybunału Konstytucyjnego nowy wniosek, grupy senatorów Rzeczypospolitej Polskiej, o zbadanie konstytucyjności oraz zgodności z normami prawa międzynarodowego art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726; dalej: ustawa zmieniająca) w zakresie, w jakim z powodu uzyskiwania przez emeryta przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą przepis ten skutkuje zawieszeniem prawa do emerytury również wobec emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy. Niemniej postępowanie w tym przedmiocie zostało umorzone (vide postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 grudnia 2011 roku, sygn. akt K 24/11, OTK-A 2011/10/124) i co spowodowało bezprzedmiotowość wniosku ubezpieczonej o zawieszenie postępowania sądowego w jej sprawie na czas trwania postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

W świetle powyższych rozważań Sąd Okręgowy uznał, że organ rentowy decyzją z dnia 12 października 2011 roku prawidłowo zawiesił od 1 października 2011 roku wypłatę emerytury w związku z kontynuowaniem przez ubezpieczoną zatrudnienia, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, u którego była zatrudniona bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do tego świadczenia. Z powyższych przyczyn, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie ubezpieczonej.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zaskarżyła w całości ubezpieczona, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie odwołania i podjęcie wypłaty zawieszonych świadczeń emerytalnych od dnia 1 października 2011 roku, wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od daty wymagalności każdego ze świadczeń.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o jej oddalenie w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonej zasługiwała na uwzględnienie.

Zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego należało zmienić wskutek zmiany stanu prawnego, istniejącego od dnia opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r. o sygn. K 2/12, w sprawie zastosowanej wobec ubezpieczonej instytucji art. 103a ustawy emerytalnej, w brzmieniu nadanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010r., poz. 1726).

Zgodnie zaś z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy emerytalnej, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 r.

W niniejszej sprawie bezspornym było, że S. M. miała przyznane przed dniem 1 stycznia 2011 roku prawo do emerytury i na dzień wydania zaskarżonej decyzji organu rentowego pozostawała w zatrudnieniu, na podstawie umowy o pracę, u tego samego pracodawcy, u którego pracowała bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, zaś wstrzymanie wypłaty świadczenia emerytalnego nastąpiło od dnia 1 października 2011r.

Jak wynikało z powyższych przepisów, osoby, którym prawo do emerytury przyznano przed dniem 1 stycznia 2011r. i które nadal pracują na podstawie tej samej umowy o pracę u tego samego pracodawcy, u którego pracowały bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, mogły mieć wypłacane świadczenie emerytalne tylko do końca września 2011r., a od października 2011r. organ rentowy wstrzymywał im wypłatę świadczenia, jeśli nadal pozostawały w tym stosunku pracy.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku orzekł, że wyżej wskazany przepis art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP; w pozostałym zakresie Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że zasada ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, związana jest z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Przejawia się w takim stanowieniu i stosowaniu prawa przez państwo, by nie stawało się ono pułapką dla obywatela i by mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, że nie naraża się na skutki, których nie był w stanie przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, że jego działania będą także później uznawane przez porządek prawny. Tymczasem, rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2010r. zostały objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego, i aby mogły nadal pobierać emeryturę, tj. po 1 października 2011r., musiały rozwiązać stosunek pracy z dotychczasowym pracodawcą. Oceniając taką sytuację z punktu widzenia zasady ochrony i zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, Trybunał Konstytucyjny doszedł do wniosku, że gdyby w momencie przechodzenia na emeryturę osoby te wiedziały, że będą musiały przerwać zatrudnienie, żeby uzyskać świadczenie emerytalne, to ich decyzja być może byłaby inna, tzn. nie składałyby wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowały zatrudnienie. Korzystniejsze byłoby bowiem dla nich osiągnięcie wysokiego dochodu ze stosunku pracy niż dużo mniejszej emerytury. Co więcej - późniejsze złożenie wniosku oznaczałoby wyższe świadczenie emerytalne. Treść ryzyka emerytalnego, w określeniu której ustawodawca ma swobodę, nie powinna być zmieniana w stosunku do osób, które już nabyły i zrealizowały prawo do emerytury. Z chwilą ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. utracił moc w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. Natomiast art. 103a ustawy emerytalnej pozostaje w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r. Ubezpieczona nabyła prawo do emerytury przed dniem 1 listopada 2011 roku i z tego względu Sąd Apelacyjny zmieniając zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego wznowił wypłatę emerytury od dnia jej zawieszenia, tj. od dnia 1 października 2011 roku. Nie można było uwzględnić wniosku ubezpieczonej o zasądzenie odsetek ustawowych od zaległego świadczenia, albowiem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wszelkie żądania winny być zgłaszane w pierwszej kolejności przed organem rentowym i dopiero stanowisko tego organu, znajdujące odzwierciedlenie w wydanej (ogłoszonej) decyzji, jest przedmiotem kontroli sądów ubezpieczeń społecznych.

Dopiero od takiej decyzji, zgodnie z art. 83 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity opublikowany w Dz. U. z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585, ze zm.), służy ubezpieczonemu prawo odwołania się do właściwego sądu pracy

i ubezpieczeń społecznych. Wolą ustawodawcy jest bowiem, aby sprawa początkowo administracyjna z chwilą skutecznego wniesienia odwołania stała się sprawą cywilną

i dopiero wówczas była przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia przez sąd powszechny (art. 1 k.p.c.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16.10.2009r., sygn. I UK 116/09, LEX nr 558573. Nie ulega wątpliwości, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania przez sąd wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2011r., sygn. II UK 360/10, LEX nr 901610).

Podkreślić należy kontrolną (następczą) funkcję postępowania sądowego i zasadę, że przedmiotem tego postępowania może być roszczenie, będące uprzednio przedmiotem rozpoznania przez organ rentowy.

Dochodzenie przed sądem, czy to prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, czy odsetek od zaległej emerytury, które nie były przedmiotem decyzji organu rentowego, jest - co do zasady - niedopuszczalne (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9.04.2008 r., II UK 267/07, LEX nr 469168 oraz w wyroku z dnia 23.11.1999 r., II UKN 204/99, OSNP z 2001r., Nr 5, poz. 169). W postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych niedopuszczalne jest merytoryczne rozpoznanie żądań, które wykraczają poza podstawę faktyczną decyzji zaskarżonej odwołaniem (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 1980 r., III URN 52/79, OSNCP 1980/8/172 oraz z dnia 29 września 2000 r., II UKN 759/99, OSNAP 2002/10/246). Także żądanie ubezpieczonego, które nie było przedmiotem decyzji organu rentowego, a zostało zgłoszone odwołaniu czy w toku postępowania przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych, powinno być przekazane przez sąd do rozpoznania organowi rentowemu (por. z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1999 r., sygn., I UKN 622/98, opubl. w OSNP z 2000r. , Nr 15, poz. 591). Dopiero wtedy, gdy organ rentowy wypowie się co do zasadności żądania zapłaty odsetek ustawowych, co uczyni w formie decyzji, ubezpieczona będzie mogła zająć stanowisko i ewentualnie nie zgadzając się z treścią decyzji, zaskarżyć ją do sądu ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze przedstawioną argumentację Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i wznowił wypłatę emerytury ubezpieczonej S. M. od dnia 1 października 2011 roku.

Na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz ubezpieczonej kwotę 30 zł tytułem zwrotu opłaty od apelacji.

SSA Barbara Białecka SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Jolanta Hawryszko